

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Σύνοψη Φθινοπωρινής Έκθεσης 2018 - Νοέμβριος

Οι δημοσιονομικές επιδόσεις κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2018 ήσαν θετικές καθώς η εκτέλεση του προϋπολογισμού κινήθηκε κατά βάση σύμφωνα με τους στόχους του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 (ΜΠΔΣ). Με βάση τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία και συνεκτιμώντας τις πρόσφατες προβλέψεις των διεθνών οργανισμών, ο δημοσιονομικός στόχος για το έτος 2018 (πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ) είναι εφικτός και είναι πρακτικά βέβαιη η υπέρβασή του. Από το εύρος της υπέρβασης θα κριθεί το ύψος του «κοινωνικού μερίσματος» που πρόκειται να διανεμηθεί και το οποίο είναι εύλογο να αντιστοιχεί σε ποσό χαμηλότερο του περυσινού

Στο σκέλος των εσόδων ιδιαίτερα ικανοποιητική είναι η πορεία των εισπράξεων από έμμεση φορολογία, κυρίως λόγω των αυξημένων εισπράξεων ΦΠΑ. Οι εισπράξεις από άμεσους φόρους είναι μειωμένες τόσο έναντι του 2017 όσο και έναντι του στόχου. Η μείωση, σε ετήσια βάση, οφείλεται κυρίως σε κάμψη των εισπράξεων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων (ΦΕΝΠ). Η υστέρηση που σημειώνεται έναντι του στόχου προκύπτει σχεδόν εξίσου (περί τα 200 εκατ. ευρώ) από τη μείωση των εισπράξεων φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (ΦΕΦΠ) και ΦΕΝΠ.

Σύμφωνα με ορισμένες ενδείξεις η υστέρηση στις εισπράξεις ΦΕΝΠ σε σχέση με τον στόχο οφείλεται κατά βάση στο χρονισμό των προθεσμιών και δεν οφείλεται σε μείωση του φορολογητέου εισοδήματος ούτε προαναγγέλλει μελλοντική διόγκωση ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το ελληνικό δημόσιο. Αντίθετα υπάρχουν ενδείξεις που προδιαγράφουν ελαφρά υστέρηση των εσόδων που προέρχονται από τα φυσικά πρόσωπα, έναντι της εκτίμησης του ΜΠΔΣ 2019-2022. Για το λόγο αυτό, είναι αναγκαία η προσεκτική παρακολούθηση των εξελίξεων στην άμεση φορολογία.

Οι δαπάνες του Προϋπολογισμού είναι ελαφρώς αυξημένες στο εννεάμηνο σε σχέση με πέρυσι. Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες πρωτογενών δαπανών σημειώνεται η αύξηση για «Αποδοχές και Συντάξεις», για «Ασφάλιση, Περίθαλψη και Κοινωνική Προστασία», για «Αποδιδόμενους Πόρους» και για «καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς εντός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ)». Οι προαναφερόμενες αυξήσεις πρέπει να υπογραμμιστεί ωστόσο ότι παραμένουν εντός του εκτιμώμενου στόχου και δεν αναμένεται να τον υπερβούν σε ετήσια βάση. Στις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις των δαπανών για το 2018, όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2019-2022, έχουν ενσωματωθεί εξάλλου οι δαπάνες για την καταβολή των αναδρομικών στους δικαιούχους των ειδικών μισθολογίων (ένστολοι Σωμάτων Ασφαλείας και Ενόπλων Δυνάμεων, δικαστικοί, πανεπιστημιακοί κ.ά.), ύψους 800 εκατ. ευρώ περίπου. Εάν τυχόν προκύψει σημαντική -μη αναμενόμενη- αύξηση των δικαιούχων αυτό θα

συνιστούσε κίνδυνο επιδείνωσης του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ του τρέχοντος έτους και των επόμενων ετών.

Σημαντική είναι η μείωση των **ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων** του ελληνικού Δημοσίου για δεύτερο συνεχόμενο έτος. Δεν επιτυγχάνεται η πλήρης εξάλειψή τους όπως είχε αρχικά προγραμματιστεί για το τέλος του «προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής» αλλά η σημαντική βελτίωση συνιστά καθεαυτή ένα αξιοπρόσεκτο, θετικό γεγονός.

Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος η επιλογή να δημιουργηθεί ταμειακό απόθεμα ασφαλείας για την κάλυψη των δανειακών αναγκών σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα και μέχρι την ομαλοποίηση του δανεισμού από τις διεθνείς χρηματαγορές, προκάλεσε αύξηση του λόγου δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ το 2018, η οποία αναμένεται να αποκλιμακωθεί το επόμενο έτος.

Για το έτος 2019 υπάρχουν δύο εναλλακτικά δημοσιονομικά σενάρια: α) το βασικό σενάριο που προβλέπει πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 4,2% του ΑΕΠ και β) το «διορθωτικό» σενάριο που περιλαμβάνει μη ψηφισμένες, αλλά σχεδιαζόμενες αναδιανεμητικές, δημοσιονομικές παρεμβάσεις με παράλληλη πρόβλεψη για αναστολή-ακύρωση περικοπών «προσωπικής διαφοράς» στις συντάξεις. Σύμφωνα με αυτό το «διορθωτικό» ως προς τις επιπτώσεις των πολιτικών «λιτότητας» προβλέπει πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 3,6%. **Σε αυτό το πλαίσιο, ο δημοσιονομικός στόχος για το 2019 κρίνεται και με τα δύο σενάρια εφικτός:** συναρτάται με τη μεταφερόμενη επίδραση από την επίτευξη του στόχου κατά το τρέχον έτος, με την πραγματοποίηση των μακροοικονομικών προβλέψεων και, βεβαίως από την επικείμενη έκβαση των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Eurogroup για το δημοσιονομικό σενάριο που θα υιοθετηθεί για το 2019.

Από πλευράς μακροοικονομικών εξελίξεων η παρατηρούμενη επιτάχυνση της αύξησης του ΑΕΠ είναι αναμφίβολα θετική αλλά, οι απαιτούμενοι ρυθμοί μεγέθυνσης τουλάχιστον κατά τα αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα είναι υψηλότεροι.

Η εκτίμηση του Υπουργείου Οικονομικών για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2018 κατά 2,1% είναι εφικτή και ευθυγραμμίζεται με το κεντρικό σενάριο των προβλέψεων του ΕΔΣ.

Στις θετικές μακροοικονομικές εξελίξεις του πρώτου εξαμήνου του 2018 επισημαίνεται η διαφαινόμενη θετική δυναμική για την **ιδιωτική κατανάλωση** με συνεχή βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης τους τελευταίους μήνες. Σημαντικό ρόλο στην περαιτέρω αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης μπορεί να έχει η ενίσχυση της δυνατότητας δανεισμού των νοικοκυριών από το τραπεζικό σύστημα.

Στον αντίποδα, **οι επενδύσεις (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου)** βρέθηκαν με αρνητικό πρόσημο το α' εξάμηνο του 2018. Η κάμψη εντοπίζεται στην

υποκατηγορία «μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα», και προκύπτει εν μέρει ως «αποτέλεσμα βάσης» (υπενθυμίζεται ότι ήταν πολύ μεγάλη η άνοδος το α' τρίμηνο του 2017) και εν μέρει ως αποτέλεσμα της μείωσης των εισαγωγών πλοίων. Σημειώνεται πάντως ότι εκτός από την ανωτέρω κατηγορία επενδύσεων όλες οι υπόλοιπες κατηγορίες (μηχανολογικός εξοπλισμός, εξοπλισμός πληροφορικής, οικοδομή, κατασκευές) σημειώνουν άνοδο εντός του 2018.

Η αγορά εργασίας συνεχίζει το 2018 να βελτιώνεται σταθερά. Το ποσοστό ανεργίας υποχωρεί για πρώτη φορά μετά το 2011 σε επίπεδα κάτω του 20%. Θετική εξέλιξη αποτελεί επίσης η αύξηση της απασχόλησης κατά το Β' τρίμηνο, η οποία οφείλεται σε αύξηση των πλήρως απασχολούμενων κατά 2,4% (σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο), ενώ μειώνονται κατά 3,2% οι μερικώς. Το αποτέλεσμα είναι ότι η πλήρης απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής εμφανίζεται ελαφρώς αυξημένη στο 90,6% από 90,1% το Β' τρίμηνο του 2017. **Σοβαρό πρόβλημα παραμένει το υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων που ξεπερνούν 72% της συνολικής ανεργίας.**

Το Υπουργείο Οικονομικών προβλέπει για το 2019 αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,5%, ενώ το ΕΔΣ, όπως και οι περισσότεροι διεθνείς και εγχώριοι φορείς, συγκλίνουν σε ένα εύρος προβλέψεων μεταξύ 2 με 2,5%. Υπό αυτή την έννοια, ο στόχος για μεγέθυνση με ρυθμό 2,5% μπορεί να θεωρηθεί υπό προϋποθέσεις ρεαλιστικός.

Οι εκτιμήσεις αυτές πρέπει να αξιολογηθούν χωρίς να υποτιμώνται σημαντικές προκλήσεις που συντρέχουν και πηγές αβεβαιότητας που αναμένεται να ενεργοποιηθούν το 2019. Ειδικότερα:

α) Η πορεία εξομάλυνσης της λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί και η διατήρηση ικανοποιητικής ροής καταθέσεων. Ο βαθμός πιστωτικής επέκτασης που μπορεί να επιτευχθεί το 2019 υπό αυτές τις προϋποθέσεις θα συνεισφέρει σημαντικά στην τόνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων ή, σε αντίθετη περίπτωση, μπορεί να τις ανακόψει

β) Η πορεία βελτίωσης των συνθηκών δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου καθώς και των ελληνικών επιχειρήσεων από τις διεθνείς αγορές, η οποία συνδέεται ως ένα βαθμό και με τη διεθνή πιστοληπτική ικανότητα της χώρας. Η περαιτέρω αποκλιμάκωση των αποδόσεων τίτλων ελληνικού Δημοσίου (από 6% σε 4% και 3,8% αντίστοιχα για τα έτη 2017, 2018 και 2019 σύμφωνα με τις υποθέσεις του Υπουργείου Οικονομικών) αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να βελτιωθούν δραστικά οι όροι δανεισμού για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών του Δημοσίου από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, ενώ θα συμβάλουν στην ανάταξη του επενδυτικού κλίματος και της εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία.

γ) Η εξέλιξη του δημογραφικού ζητήματος και οι επιπτώσεις των ροών μετανάστευσης Ελλήνων, νέων στην ηλικία και με αυξημένα προσόντα, στο

εξωτερικό. Ο παράγοντας αυτός θεωρείται κρίσιμος τόσο για την εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας, όσο και για τη διαμόρφωση των εισοδημάτων από εργασία. Επιπλέον, επιδρά στη συμβολή της εργασίας στη διαμόρφωση του δυνητικού προϊόντος της ελληνικής οικονομίας.

δ) Κίνδυνοι και αβεβαιότητες σχετικά με την παγκόσμια ανάπτυξη και το διεθνές περιβάλλον. Προέρχονται κυρίως από τις διαταραχές στο διεθνές εμπόριο που προξενεί η άνοδος του εμπορικού προστατευτισμού, από το υψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος ορισμένων ισχυρών οικονομιών καθώς και τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές εντάσεις στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της ανατολικής Μεσογείου καθώς και από το προσφυγικό ζήτημα. Κρίσιμα ζητήματα για την Ευρωπαϊκή Ένωση με επιπτώσεις και για την χώρα μας, αποτελούν η διαχείριση του δημοσιονομικού προβλήματος της Ιταλίας και η διευθέτηση του ζητήματος της απόσχισης της Μ. Βρετανίας (Brexit) από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ε) Το αρνητικό ιστορικό προηγούμενο ενός εκλογικού δημοσιονομικού κύκλου με αποσταθεροποιητική δυναμική διαχρονικά, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Το φαινόμενο βεβαίως περιορίστηκε δραστικά στην περίοδο εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής αλλά εφεξής δεν μπορεί να υποτιμηθεί. Οι κοινωνικές πιέσεις που πηγάζουν από τη μακρόχρονη εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής λιτότητας και διεγείρονται από θεμιτές ή μη προσδοκίες που μπορεί να στηρίξει η λήξη της περιόδου μνημονιακής εποπτείας σηματοδοτούν μια περίοδο εύλογης ανόδου των κοινωνικών εντάσεων. Το γεγονός ότι η περίοδος αυτή συμπίπτει με ένα εκλογικό έτος θα αποτελέσει μια ισχυρή δοκιμασία για τις νέες δομές και τις δυνάμεις υποστήριξης της συνεπούς εκτέλεσης της δημοσιονομικής πολιτικής όπως έχει σχεδιαστεί και πρόκειται να εγκριθεί σε ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο.

Αθήνα, 14 Νοεμβρίου 2018

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου

Παναγιώτης Κορλίας